СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVII. Ч. 204. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 31. серпня, 1929. VOL. XXXVII. No. 204. Jersey City, N. J., Saturday, August 31, 1929. THREE CENTS.

20,000 ЖИДІВ НА ПРОТЕСТАЦІЙНІМ ВІЧУ

ПРЕЗИДЕНТ ГУВЕР ПРИСЛАВ СВОЄ ПИСЬМО НА МІТИНҐ. ПРОМОВЦІ ОБВИНУВАЧУВАЛИ АНҐЛІЙСЬКУ АДМІНІСТРАЦІЮ В ПАЛЕСТИНІ ЗА ЇЇ СЛАБІСТЬ.

НЮ ЙОРК, 30. серпня. — В Медісон Сквер Ґарден відбулося віче, уряджене 150 нюйорськими жидівськими орґанізаціями. По відкриттю віча було прочитане письмо президента Гувера, в якім він заявляв, що останні кріваві події в Палестині безумовно приведуть до поліпшення адміністрації в Палестині й до ліпшого забезпечення життя та майна її мешканців.

Сенатор Бора, котрий виступав на вічу, заявив, що кріваві події в Палестині були наслідком або недогляду, або глупоти, або скорше одного й другого. Він сподівається, що розслід подій виявить причини й виновників, що до них допустили. На думку Бори недалека будуччина покаже, чи Палестина буде дійсно національною батьківщиною, чи інтернаціональною машкарою.

Всі инші промовці також складали вину за події в Палестині на недогляд тамошньої британської адміністрації, але старалися не обвинувачувати в цьому британського уряду.

На вічу ухвалено розолюцію, в якій в імени жидівського населення Америки віче домагається повного й всестороннього розсліду палестинських крівавих подій для виявлення причин і виновкників заворушеџня. Домагаються покарання виновних та виплати відшкодовання Жидам за майно й людей, які впали жертвою арабської масакри. Домагається, щоби в палестинській британській поліції був відповідний відсоток Жидів, а також, щоби британське військо було розташоване в найбільш загрожених Арабами місцях. Щоби лекше пускалося Жидів еміґрантів до Палестини. Домагається резолюція скоршого остаточного рішення в справі „Стіни Плачу" й нарешті ясної й точної заяви британського уряду, що він буде старатися здійснити деклярацію Балфура про орґанізацію жидівської держави в Палестині.

НАСЕЛЕННЯ ПАЛЕСТИНИ.

В ПАЛЕСТИНІ МЕШКАЄ ВСЬОГО 2,000 АМЕРИКАНСЬКИХ ЖИДІВ.

ВАШИНҐТОН, 30. серпня. — Відповідно останнім відомостям, у Палестині мешкає всього 2,000 американських Жидів. Взагалі числять, що тепер у Палестині мешкає до 150,000 Жидів, у більшости еміґрантів з Европи. Магомедан там мешкає яких 600,000 і христіян до 75,000.

„ҐРАФ ЦЕПЕЛІН" ПОБИВ УСІ РЕКОРДИ.

ЛЕЙКГОРСТ (Ню Джерзи), 30. серпня. — „Ґраф Цепелін" закінчив свою подорож довкола світа за 21 днів, 8 годин і 26 мінут. Цим він побив усі дотеперішні рекорди лету навколо світа. Перед ним найскорше обїхали довкруги світа Американці Мірс і Коліер, які при помочі літаків, залізниці й пароплавів обїхали навколо світа за 23 дні, 15 годин і 21 мінут.

Знавці вважають, що лет цепеліна відбувся надзвичайно вдало й показав значіння цепелінів для дальших летів.

Комадант „Ґрафа Цепеліна" полетів до Вашинґтону на літаку, куди запросив його на приняття президент Гувер. Перед своїм відлетом до Вашинґтону Екенер заявив, що цепелін відлетить до Европи в суботу в ночі. Сам Екенер залишиться в Америці на 12 днів для переговорів у справі дальшої орґанізації повітрових летів цепелінів.

Усі пасажири й залога цепеліна, хоч почувають себе перевтомленими, надзвичайно задоволені летом. Кажуть, що на них найбільше враження робили величезні пустинні простори Сибіру. Летючи над Сибіром, вони бачили з вікон своєї каюти, як нечисленні мешканці Сибіру, побачивши в облаках повітроплав, тікали перелякані хто куди попав, немовби за ними гналося якесь страховище.

ЧУЛИ РАДІО ЦЕПЕЛІНА ПІД БІГУНОМ.

МАЛА АМЕРИКА (Антарктида), 30. серпня. — Радіо-стація виправи Бирда, що тепер знаходиться в підбігуновім краю, увесь час добре чула радіо „Ґрафа Цепеліна". Коли цепелін не міг сполучитися з Ню Йорком на дорозі зі Сан Франціска, то радіо-оператор виправи Бирда повідомив Сан Франціско про це й указав довжину хвилі радія „Ґрафа Цепеліна". Ці відомости негайно були передані телефоном до Ню Йорку й комунікація цепеліна з Ню Йорком була налагоджена.

УБИТО БАНДИТА І ДВОХ ПОЛІСМЕНІВ.

ТУЛЗА (Оклагома), 30. серпня. — Підчас перестрілки між відомим оклагомським бандитом Ґріґом та поліцією в околиці міста Тулза вбито самого Ґріґа та двох полісменів. Також арештовано другого бандита, який стріляв у полісменів. Він назвав себе Даєром, але відмовився давати якінебудь свідчення.

ЩЕ НЕ ВИБРАЛИ ПРИСЯЖНИХ.

ШАРЛОТ (Н. К.), 30 серпня. — На процесі ґастонських страйкарів ще й досі не вибрали лави присяжних суддів. Вчора вибрали за цілий день лише трох. Дотепер вибрано всього 6 присяжних, бо обидві сторони, прокуратура й оборонці, стараються відкинути кожного кандидата.

ЗГОРІЛО ТРОЄ ЛЮДЕЙ.

НЮ ЙОРК, 30. серпня. — Підчас пожежі будинку на 7-мій вулиці у верхньому помешканню згоріла родина з трох осіб: батька, матері й сина. 11 инших мешканців будинку попарені вогнем та ушкоджені димом. Двоє з них знаходяться в тяжкому стані й борються в шпиталі зі смертю.

УКРАЇНСЬКА ПІСНЯ НА РАДІО.

В неділю, дня 1-го вересня, в годині 2.45 пополудни, зі стації WAAT у Джерзи Сіті буде співати хор, зложений з дірiґентів околиці Ню Йорку, а іменно: А. Гела з Джерзи Сіті, Т. Онуфрик з Ню Йорку, Т. Каськів з Нюарку, В. Савіцький з Бруклина, М. Фатюк з Йонкерс і І. Грабар з Елізабет та Г. Шустикевич і С. Гладкий з Джерзи Сіті, Н. Дж.

ЛІДЕР ХОРВАТІВ УТІК ДО АВСТРІЇ.

Велику сензацію викликала втеча до Відня лідера Хорватів, Трумбіча. Він підчас війни боровся за визволення Хорватів зпід мадярського панування й на острові Корфу підписав був зі Сербами договір в імени Хорватів, що вони творять зєдинене королівство. Пізніше він був міністром справ закордонних Югославії, але скоро переконався, що Серби не виконують спільного договору. Тому Трумбіч розпочав боротьбу за визволення Хорватів зпід сербського гнету, що тепер привело його до втечі.

БАНДИТСЬКИЙ НАПАД.

Дня 30. липня нападала ватага грабіжників цілий день переїзджаючих і прохожих на дорозі до Меркуря Чукулуй (Семигород). В руки бандитів дісталися великі суми грошей. Жандармерія слідить за бандитською шайкою.

АРЕШТУВАННЯ У БОБРЕЦЬКІМ І ЛЬВІВСЬКІМ ПОВІТІ.

До вязниці львівського суду привезла поліція двацять кількох арештованих, яким закидають аґітацію за рільним страйком у Бобреччині та Львівщині.

БУНТ НА КОРАБЛІ.

На данськім кораблі „Рісков", який причалив до Ленінграду, вибухнув бунт моряків. Причиною бунту є те, що моряки діставали хліб із зогнилої муки, яку доставляв большевицький харчовий виділ ленінградської пристані.

ВАРВАРСЬКА РУКА В БЕРЕЖАНЩИНІ.

Нічю з 25-го на 26-го липня ц. р. якась варварська рука зірвала з хрестів на стрілецьких могилах в Ґиновичах 5 таблиць з написами „Борцям за волю України".

ҐРАНАТА ВБИЛА ХЛОПЦЯ.

Степан Шалай, 13-літній пастух з села Корениці, ярославського повіту, знайшов на полю французьку ґранату. Хотів її розібрати, але ґраната в той час експльодувала й забила хлопця на місці.

СТАРІ ДІСТАЛИ ПІВТРЕТЯ МІЛІОНА.

Відколи запроваджено пенсії для старих людей у трох західних провінціях Канади (Брітіш Коломбія, Саскачеван і Манітоба), виплачено вже старим людям у тих провінціях у виді пенсій загальну суму $2,687,028. Сю суму розділено між 12,000 людей. Такі числа подав до загального відома департамент праці в Оттаві. Найбільше число людей, що побирають пенсію, є в Манітобі, бо аж 4,556. Вони дістали 767,534 доляри. В Брітіш Коломбії на пенсії є 4,045 старців, у Саскачевані 3,401.

NOTED UKRAINIAN LEADER IS DEAD.

Simon Yadlowsky, formerly of Jersey City, one of the organizers of the Ukrainian National Association in the United States, died while on a visit to his brother's home in Czecho-Slovakia, according to word received last night. He went to Europe several days ago to regain his health. He was in his fiftieth year, and for nearly thirty years he resided in Jersey City, until a few years ago he moved with his family to Elizabeth.

The deceased had been a leading figure in Ukrainian circles for more than a quarter of century. The national organization had its birth in Jersey City, and Yadlowsky held every office in the association. When the Jersey City organization attained a membership of 500, similar associations were organized in other States, with the result that today there are branches of the organization in nearly every State. Its national membership exceeds 30,000.

Out of respect to the memory of Yadlowsky, the Ukrainian headquarters building at 83 Grand street, Jersey City, has heen draped in black. The Ukrainian National Association has a bank account of over $2,500,000.

For the past eight years, Yadlowsky was the manager of the Svoboda, a newspaper, which is the organ of the Ukrainian National Association. He was also trustee of the national organization. Among the survivors are his wife, Mary, and a son, Michael, 16 years old.

Jersey City Ukrainians are making plans to have the body sent here for burial. Arrangements are being made to hold a big funeral.

„Jersey Observer", 28/VIII, 1929.

UKRAINAN LEADER HERE DIES DURING VISIT HOME.

Word has been received here of the death in Mukaczev, Czecho-Slovakia, last Thursday, of Simon Yadlowsky, for 30 years a resident of Jersey City, one of the most active officers of the Ukrainian National Association, and for eight years manager of the daily newspaper "Svoboda."

Heart disease was the cause of his death. The body will be sent to this city where funeral services will be held. Surviving are the wife, Mary, and a son, Michael.

Recently Mr. Yadlowsky had made his home in Elizabeth. He had gone to Czecho-Slovakia for two months for his health, and was visiting his brother when stricken.

He was born in the Austrian part of Ukrainia, 50 years ago, and came to this city 30 years ago. He became secretary of the Ukrainian National Association and in succeeding years held all the offices in the association.

Under his direction the old headquarters wer built at Grand and Washington streets and he also directed the erection of the new building.

During his terms of office branches of the association were established in every state in the country and there are now more than 30,000 members.

„Jersey Journal", 28/VIII, 1929.

ЗАТРУЇЛИСЯ ГРИБАМИ.

Стоянівські селяне: Бр. Дичок, Вол., Марія й Ольга Борщівські затруїлися грибами. Дичок помер 21. липня, инших урятували.

ПОЖАР НАРОДНОГО ДОМУ У ФОМ ЛЕЙК, САСК.

Український Народний Дім 11 миль на полудневий захід від Фом Лейк, Саск., згорів до тла 10. серпня. Огонь побачив один старий чоловік около 1 год. пополудни, та поки можна було покликати поміч до вгашення пожару, будинок був вже обнятий полуміню.

Український Народний Дім в Фом Лейк був досить поважний будинок, збудований яких три роки тому. Шкоду покриває в части асекурація. Цікава річ, що було вже намагання спалити той будинок 26. липня. Тоді сусіди завчасу завважили огонь і вгасили його, поки він зробив поважнішу шкоду.

7-ЛІТНИЙ ХЛОПЕЦЬ ЗАСТРІЛИВ БРАТА.

На фармі Дмитра Мельничука, дві милі на полуднє від міста Кован, Ман., сталася 5. серпня сумна пригода. Коли батько робив на полі, а мати збирала в корчах ягоди, четверо їх дітей бавилися дома. Найстарший хлопець, 10-літний Василь, убрався в нове одіння, яке йому недавно куплено, і сказав свому молодшому, 7-літному братови, щоби пробував його застрілити. Оба зняли кріс зі стіни, Василько уставився на яких 20 стіп від свого молодшого брата, той прицілився, потягнув за курок і вистрілив. Куля перейшла Василькови крізь серце і він погиб моментально. Хлопці не знали, що кріс був набитий. Три тижні тому батько набив кріс, хотячи убити свиню, відтак лишив набій у крісі і цілком забув про нього.

З КОМУНІСТАМИ ПОСТУПАЮТЬ ПО КОМУНІСТИЧНОМУ.

Цілком по комуністичному, чи радше по совітськи, поступає собі поліція в Торонто з тамошніми комуністами. Комуністи були заповіли на 13. серпня мітинґ в Квінс Парку. Поліція кінна, піша і на колесах дістала наказ до мітинґу не допустити. Однакож поліція не чекала, поки мітинґ зачнеться. Для неї вистарчило те, що в східній части парку появилася ґрупка людей, між якими в середині був комуністичний провідник Джек Мекданалд. Поліцаї в уніформах відразу пустилася до сеї громадки людей, за ними загуділи мотоциклі, наскочили поліцаї на конях. Пару тузинів детективів, що були замішані між людьми, оживилися. Кождому, хто був у парку, зачали говорити, щоби забирався. Зігнали з лавок старих людей, що сидячи на лавках читали газети. Хто тільки вагався, або показував охоту ставити опір, того без церемонії виганяли з парку. Осередком усеї поліційної діяльности був, очевидно, Мекданалд. Свідки говорять, що поліцаї били його і копали, хоч він упевняв їх, що відійде спокійно. Шестеро людей арештовано.

З парку було на ту пору кілька тисяч людей. Кілько між ними було комуністів, годі сказати, але певна річ, що велика більшість були найзвичайнійші громадяне, що повиходили до парку на дрібку свіжого воздуху. Однакож поpри комуністів дістав кулаком або поліційною палкою і неодин з таких мирних громадян, бо поліція уживала кулаків та палок свобідно.

РОСІЯ ЧИСЛИТЬ НА ВНУТРІШНІЙ РОЗКЛАД В КИТАЮ

ЧЕРВОНА АРМІЯ ГОТОВА ДО ВІЙНИ. БЛЮХЕР ОСНУВАВ СВОЮ ШТАБ-КВАТИРУ В ХАБАРОВСЬКУ.

МОСКВА (СССР), 30 серпня. — Помимо поголосок про початки переговорів, або про уступки якоюнебудь одною стороною, щоби скорше роспочати переговори, ситуація на манджурському кордоні залишається й далі критичною. Китай не піддається порадам Японії роспочати переговори з Росією на підставі її ультимату про привернення попереднього стану на Східно-Китайській залізниці.

Цілком природно, що Росія має право домагатися від Китаю, щоби він припинив напади на радянську територію китайських та білоґвардейських банд і відтягнув свої війська від кордону так, щоби вони не могли нападати на Сибір.

Ґенерал Блюхер-Ґалін оснував свою штаб-кватиру в Хабаровську. Червона армія вже закінчила свої приготовання до війни й чекає з нетерплячкою розвитку дальших подій. Постійні напади на радянську територію та переслідування й убивства радянських підданих в Манджурії нервує армію й всю Росію та викликає запал до війни проти Китаю.

Але радянський уряд не поспішає роспочинати акції проти Китаю, сподіваючися, що він піде на уступки під впливом внутрішнього свого розкладу й непорядків. Цим лише можна пояснити теперішню вичікуючу тактику Москви.

ДОСЯГЛИ ПОВНОГО ПОРОЗУМІННЯ.

КОНФЕРЕНЦІЯ ДЕРЖАВ ПРИНЯЛА ПЛЯН ЙОНҐА. АНТАНТСЬКІ ВІЙСЬКА БУДУТЬ УСУНЕНІ З НАДРЕНІЇ ДО 30 ЧЕРВНЯ 1930 Р.

ҐАҐА (Голяндія), 30 серпня. — Після того як було осягнене порозуміння між Анґлією та иншими державами бувшої антанти, прийшло до порозуміння з Німцями. Штреземан згодився на компромісові рішення в багатьох питаннях й пішов зі своєї сторони на уступки, щоби лише скорше був принятий плян Йонґа та звільнені німецькі землі від антантських військ.

Згідно з рішенням конференції плян Йонґа вступає в силу з 1-го вересня. Війська антанти скінчать свій вихід з Надренії 30 червня 1930 року, себто за вісім місяців по приняттю пляну Йонґа. Анґлійські війська будуть також забрані разом з бельґійськими та французькими, а не раніше, як зпочатку хотіло зробити анґлійське правительство. Треба сподіватися, що не доведеться довго чекати на ратифікацію всіма державами газького порозуміння.

В ПАЛЕСТИНІ НАСТУПИЛО ЗАСПОКОЄННЯ.

БІЛЬШЕ ВІЙСЬК ДО ПАЛЕСТИНИ НЕ ТРЕБА. СПОДІВАЮТЬСЯ ПОШИРЕННЯ ЗАВОРУШЕНЬ СЕРЕД АРАБІВ.

ЄРУСАЛИМ (Палестина), 30 серпня. — Командуючий британськими військами в Палестині, ґенерал Дабі, заявив, що в Палестині тепер є вже досить британського війська, щоби підтримати спокій і охоронити населення від нападів. Тому дальша присилка військ сюди припинена. Жидівське населення може залишатися в своїх оселях і не потрібує переїздити в безпечніші місця, бо анґлійська влада тепер може контролювати всю Палестину.

В Єрусалимі вже другу добу панує повний спокій. Лише з инших місць надходять повідомлення про незначні випадки нападів Арабів на Жидів.

Тиберійські Араби організуються й зброяться для повстання. В Сирії провідники Друсів настроєні воєвничо й мають намір напасти на Палестину, але анґлійська впада сподівається своїми військами оборонити Палестину від нападів Арабів зпоза меж Палестини.

ПОЛЬСЬКА ПОЛІЦІЯ СТРІЛЯЄ ЖИДІВ.

У ЛЬВОВІ ПОРАНЕНО 10, А У ВАРШАВІ 15 ЖИДІВ, ЩО ДЕМОНСТРУВАЛИ ПЕРЕД БРИТІЙСЬКИМИ КОНСУЛЯТАМИ.

ВАРШАВА (Польща), 30 серпня. — Заворушення серед Жидів з приводу палестинських подій охопило всю Польщу. У Львові зібралося кілька тисяч Жидів, що рушили в поході до британського консуляту, щоби там заявити протест проти погрому в Палестині. Поліція напала на демонстрантів і збройею розігнала їх. Притім десять демонстрантів було поранених.

Тесаме відбулось у Варшаві, де поліція поранила 15 Жидів. Тут демонстранти зробили поліції спротив, підчас якого було поранено двох поліціянтів.

З Варшави виїхало 45 молодих Жидів до Палестини для боротьби з Арабами. Величезні натовпи Жидів провожали їх на варшавському двірці.

ЖИДІВСЬКІ ДЕМОНСТРАЦІЇ.

ПАРИЖ (Франція), 30 серпня. — Тут 3,000 Жидів зробили спробу демонстрації перед британським посольством, але поліція розігнала демонстрантів, не допустивши їх до амбасади. Араби, котрі мешкають у Парижі, видали заяву, в якій стверджують, що заворушення в Палестині є не релігійного, а скорше економічно-політичного характеру, бо в Палестині 100,000 Жидів хочуть мати повну контролю й управу над 700,000 Арабів.

ЛОНДОН (Анґлія), 30 серпня. — Тут відбулася демонстрація більш як 2,000 Жидів, які протестували проти слабої адміністрації в Палестині. Коли один з промовців почав гостро критикувати поведення Анґлії в Палестині, хтось з натовпу крикнув: „Женіть його геть!" Це послужило сиґналом до бійки між демонстрантами. Поліція привернула порядок.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and Holidays
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Oorder.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ДВА МИЛЕВІ ЗНАКИ.

Дня 10. серпня 1519. року виїхала з еспанського міста Севілі громадка з 5 вітрильних кораблів, щоби найти для Еспанців західну дорогу до „корінних островів".

Люде в ті часи вже знали, що земля кругла, та що, пустившися на схід та держачися все того самого напрямку, можна вернутися назад на місце виходу, але з противної торони. В ті часи заграничча торговля обмежалася до дорогоцінностей і корінних приправ до страви, а ті йшли зі східних країв, і тому кождий цар, що хотів добути для своїх купців гарних приходів, а тим самим для себе людей, з котрих можна дерти гарні податки, старався добитися дороги до сих „корінних островів". Коли люде впевнилися про круглість землі, тоді один моряк за другим думав над тим, як дістатися до східних „корінних островів", пливучи на захід. З такою думкою поплив Христофор Колюмб, осміяний попами за свою думку, і відкрив по дорозі до Індій край, що пізніше показався великою сушею, котра з часом стала зватися Америкою. З такою думкою зявився в 1519. році перед еспанським королем португальський моряк Магелян. По довгих стараннях йому вдалося нарешті вибратися на відкриття західної дороги до „корінних островів".

Доперва за рік опісля Магелян добився зі своїми моряками до морського проливу на полудневім кінці Південної Америки, що нині називається його іменем. У лютім 1521. року він дібрався до Филипинських островів і тут загинув у боротьбі з тубильцями дня 27. квітня 1521. року. Один з його кораблів дістався назад до Севілі дня 9. вересня 1522. року, закінчуючи в сей спосіб першу морську подорож довкола землі за три роки з верхом.

У середині минулого століття французький романіст Жіль Верн написав роман про обїзд земської кулі. В ті часи вчинок героя роману вважали неможливим до переведення, а роман називався: Подорож довкола землі за 80 днів... Не минуло й пів століття, а ся фантазія стала зовсім можливою.

Нині, на наших очах, доконано першого облету земської кулі. Німецький кермовий бальон „Ґраф Цепелін" вибрався в першу бальонову подорож довкола землі дня 8. серпня 1929. року та докінчив її точно в три тижні опісля, дня 29. серпня. В сей спосіб завдяки людському розумови віддаль земельного округа зменчилася з відлеглости трох років на три тижні.

ПОЛІТИЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ УКРАЇНЦІВ ПІД ПОЛЬСЬКОЮ ЗАЙМАНЩИНОЮ.

(Оригінальна допись зі Львова).

(Продовженне)

Польська окупація.

Дальше в короткім огляді не будемо торкатись військової акції в часі наших визвольних змагань. Події ці є досить обширно змальовані в споминах наших бувших старшин, як теж деяких політиків, а перейдемо тільки до політичного стану, який запанував на наших землях під польською окупацією.

В 1919 р. зазначилась польська окупація на західно-українських землях своєю жорстокістю, як теж безоглядністю опертою на военнім праві. Негайно по окупації Східної Галичини з польськими військовими частинами прийшли до голосу всякі польські політичні організації, як Рада Народова, Сокул, що конкурували з військовою і державною адміністрацією в нищенню українства. Польський наступ записався тоді численними мордами, арештами та судовими засудами. Польська влада станула на становищі, що польсько-українських змагань не можна вважати як правильну війну, а тільки повстання проти законної польської влади. На цей період також припадає безоглядний льокавт українського урядництва, всіх менших державних чи автономічних службовиків, та народних учителів. Попри це пішло тоді економічне нищення українського, й так знищеного війною, населення так званими надзвичайними данинами, а попри це масова кольонізація чисто українських земель. Кольонізацію цю вели польські банки, що стягали або кольоністів Мазурів, або так званих „осадніків войскових". Тоді теж створено по думці кольонізаційного закона державний уряд обороту землею з повітовими земельними урядами, що всякий оборот землею взяли в свої руки і або по просту не давали можности Українцям купувати землі, або змушували безземельних Українців до переходу на латинський обряд, пробуючи в той спосіб деморалізувати й польонізувати населення, (Надужиття польської влади в цьому періоді є поміщені в „Крівавій Книжці ч. I і II, як теж в численних нотах до Ради Амбасадорів, підписаних д-ром Евгеном Петрушевичом.

З огляду, що тоді справа Східної Галичини ще на міжнародному форумі не була вирішена, Поляки видали богато законів та розпорядків, що мали за границею бути свідоцтвом ліберальности Польщі, як теж, що Польща перебрані зобовязання міжнародними трактатами щодо Східної Галичини додержує. До тих законів належить польська конституція, закон про воєвідську автономію з 22 березня 1922 року і закон про заложення українського університету. На ділі тих законів польська влада ніколи не додержувала або навіть не впровадила в життя. Рівночасно в парі з тим польські зусилля йшли в тому напрямі, щоби виконувати такі права над західно-українською територією, якіб скріплювали на них суверенність Польщі, як теж, щоби здобути собі якусь українську ґрупу, котра без застереження йшлаб на шнурку польської політики, а перед світом маркувалаб свою згоду на польську владу. Такою спробою треба вважати цілу Твердохлібовщину в 1922 році, вибори до сойму в томуж році й вкінці виведення на світло денне партії хлібоїдів (Ільків, Данилович і другі), що пішли до виборів і зломали бойкот українського населення. Що більше хлібоїдський посол Ільків написав тоді вірнопідданчого листа на руки польського премієра міністрів, ґенерала Сікорського, й цей лист був одним з тих арґументів, що допоміг некорисному рішенню Ради Амбасадорів для українського населення.

Боротьба з польською окупацією.

Боротьба українського населення проти польської окупації виявилась тоді в двох формах. В так званій пасивній резистенції цілого українського населення супроти всіх таких польських актів, які знаменувалиби суверенність польської держави над українськими землями, як бойкот конскрипції й виборів, а другою формою боротьби українського населення супроти польської займанщицької влади були акти саботажу, значить нищення польського майна на українських землях, нищення середників комунікації, як також численні акти убийств наставників польської влади. Це друге завдання перебрала була на себе Українська Військова Орґанізація й переводила їх дуже інтензивно осінню 1922 року. По причині надто великих переслідувань зі сторони польської влади, як теж величезних жертв і великої польської пропаґанди, Українська Військова Орґанізація з початком 1923 року ті масові акти застановила й обмежилась тільки до ширення дальше протипольських настроїв в рядах української суспільности до поодиноких актів терору й саботажів, як средства оборони проти польського наступу на всіх ділянках суспільного життя.

Ані пасивний опір цілого українського населення, ані теж жалоби перед Ліґою Народів, ані поїздки членів уряду диктатора по більших містах Европи, ані теж виступи Української Військової Орґанізації не змогли по причині широко розвиненої польської пропаґанди й політичних звязків польського уряду вплинути на рішення Ради Амбасадорів. Українська пропаґанда за кордоном була за слаба й не змогла протиставитись польській пропаґанді. Акт рижського мира та петлюрівський договір у Варшаві підняли концепцію Соборної Української Держави на всіх українських територіях, яка являлась одиноко правильною і могла знайти серед інших обставин затвердження серед держав антанти. Концепція самостійної західно-української держави не могла на Заході знайти ані зрозуміння ані попертя.

По рішенню ради амбасадорів.

Рішення ради амбасадорів з березня 1923 року потвердило польську окупацію на західно-українських землях і дало Полякам ще більше вільну руку, бо минув стан тимчасовости, а з ним і небезпека, що східно-галицькі території можуть бути від Поляків кождої хвилі відібрані. Від тепер начавсь отвертий польський наступ на українські землі, скріплений ще тою обставиною, що в польському уряді у Варшаві, як теж у всіх провінціональних урядах Східної Галичини стали всевладними панами вшехполяки, виховані на ідеольоґії Дмовського, Ґрабського та на творах Сенкевіча.

В теорії польська соціялістична партія станула в обороні прав українського народа. На ділі всі польські партії, не виключаючи й ППС, станули на становищі, що Польща може істнувати тільки тоді, якщо вона стане державою національною, а не національностей. Для осягнення тої цілі мусить увесь непольський елемент, а в тому числі теж й український, бути зденаціоналізований.

Вшехполяки числили, що цей процес денаціоналізації українського населення повинен тревати 25 літ. До таких денаціоналізаційних засобів належала спеціяльно введена в Польщі назва „русінський". спеціяльний шкільний закон про мову, як також закон про мову в судах і в адміністрації.

Польський лівий табор у практиці думав накинути Українцям у Східній Галичині й на Волині якусь куцу автономію з тим, що границя, яка потягнена між Великою Україною та Польщею, має бути тревалою. Цей табор нічого не мавби проти створення самостійної України поза рижським кордоном, з тим одначе, що Польща титулом свого союзництва малаб мати там такі права, які рівнялибся там майже суприматії. Про концепцію такої самостійної України тут не говоримо. Це може бути темою осібної дописи.

В маю 1926 року наступив в Польщі кривавий переворот. Пілсудський з ґрупою йому відданих старшин прогнав вшехпольський уряд і „в імя уздоровлення польської держави" захопив владу в свої руки. Новий уряд заповів теж, що наладнає національне питання в Польщі. Настав тоді, як його влучно характеризує посол Паліїв, неоромантизм в польськім політичнім думанню. Цей неоромантизм не тривав довго. На ділі уряд Пілсудського не здобувсь на ніякий рішучий крок, що більше: йшов слідами вшехполяків в свойому нищенню українства й став для Українців ще більш небезпечним ніж попередний уряд, бо послуґувався й послуґується більше рафінованими способами, аж до провокації включно.

Денаціоналізаційна політика помаєвого уряду відзначується слідуючими характеристичними ціхами, а саме: ця політика має два ріжні напрями відносно до двох західно-українських територій, а саме до Східної Галичини й до Волині. На Волині панує поліційно-військовий режім, який під покришкою поборювання комунізму нищить все українське. Цей режім набрав таких форм, що свобода рухів на Волині цілком знесена. Рівночасно з тим Польща повела сильний так званий сокальський кордон, значить недопускає Галичан на Волинь, розвязує читальні Просвіти та творить товариства Рідної Хати, котрі йдуть під сліпою командою волинського воєводи. Рівночасно з тим польський уряд насаджує туди еміґрантів з Великої України з табору УНР, що мають працювати для польсько-української згоди, що мають працювати в імя самостійної демократичної України, але на схід від Збруча. Речником тої ідеї зробилась газета „Українська Нива" під редакцією П. Певного, що пішла цілком на службу до воєводи і на його утримання.

(Дальше буде).

В. Кедровський.

1919 РІК

Передрук заборонений. — Всі права застережено 1919 р.

(58)

Поляки вели шалений наступ своїми ґалерівськими частинами на Галицьку Армію, а також все більше розвивали наступ на наше запілля, а в той самий час большевики також повели шалений наступ проти нас, ніби умовившись з Поляками, щоби нарешті зліквідувати армію та увесь осередок УНР. Ситуація ставала на стільки грізна, що часами здавалося, що ми вже доживаємо, як центр української державности, останні години. Більш нервові елементи, а головне злочинні і чужинецькі, що були присмокталися до нас, уже масами кидали нас і тікали до Поляків, або кудиинде, рятуючи себе від видимої загибелі. Тодішні обставини були тим горнилом, в якому гартувалася криця нашої армії, та відвіювалося все непотрібне й шкідливе.

Большевики перекинули з денікінського фронту деякі свої ліпші частини, щоби нарешті покінчити з українською армією. Вони, очевидно, не боялися лишитися сам-на-сам з Полякам, бо, як ходили чутки й тепер деяке підтвердження мають, вони мали з Поляками таємний договір про перемиря та про ліквідацію української армії спільними силами. Дійсно у випадках, де большевицькі й польські частини приходили иноді в контакт між собою, вони залишалися пасивними й обмежувалися лише або незначною перестрілкою, або просто охороною свого фронту. В той саме час, все, що мали обидві сторони, кидали на українські армії.

Поляки почали зпід Львова тиснути Галицьку Армію своїми свіжими ґалерівськими військами й розвивати наступ в напрямку залізниці Львів-Красне-Тернопіль, а большевики увесь час атакували найбільше наше ліве крило, кинувши туди найкращу свою кінноту, що була проти нас. Большевики зовсім не дбали про те, що вони своє праве крило підставляють під удари Поляків, иноді повертаючи своє запілля цілковито до Поляків, а Поляки ні разу не виявили навіть наміру скористуватися цим ризиковним становищем большевиків, щоби вдарити на них. Обидва наші вороги на час стали спільниками в боротьбі з українськими арміями. Тут Поляки цілковито виявили свою провокацію, нещирість та інтриґанство. Вони, в спілці з большевиками, бючи наші армії, на увесь світ розпиналися, що рятують Европу від українських та большевицьких банд. Ці „спасителі Европи" від червоної навали, як вони себе скрізь представляли і як думали про них їхні протектори, особливо Франція, властиво врятували становище большевиків на Україні та може й у цілій Росії. Це вони робили не раз і затє большевики пізніше українськими землями заплатили їм добре в Ризі в 1920 році.

У цей час, коли, здавалося, вже нема виходу з ситуації, в нікого з відповідальних діячів українського визвольного руху, чи серед свідомого українства взагалі та серед чесного старшинства не було гадки про жадну капітуляцію перед Поляками чи перед большевиками. Серед усіх панував один настрій і рішучість, що краще загинути зі зброєю в руках, ніж піддатися якійсь ворожій силі. Звичайно, тут не говорю про ріжних зайд серед українства, не говорю про тих, що взагалі мало цікавилися ідеєю української державности, а говорю про тих свідомих Українців і патріотів, яких ціллю життя була українська державність та боротьба за неї. Тому шукалося увесь час такого виходу зі ситуації, який би дав можливість продовжувати цю боротьбу так довго, поки нарешті цілий український нарід зірветься до боротьби проти московських червоних та чорних окупантів.

До цього вже були ознаки в тих повстаннях, які все частіше вибухали чи то в большевицькому, чи то в денікінському запіллю. До нас уже почали приходити ріжні післанці від повстанців, або від тих районів, що готуючись до повстання шукали з нами звязку. Деяким навіть щастило запастися від нас, правда, дуже незначною скількістю бойових припасів та грошей, які мали пособити їм в орґанізованню повстанської армії. Це підбадьорювало нашу армію та взагалі наших діячів і давало надію на вихід зі страшної ситуації. Між нами ширилася віра, що коли наша армія дійде до районів, де вже повстання почалося, або де все готове до повстання, там ми удесятиримо свої сили й зможемо поповнити свою армію так, що почнемо перемагати ворогів.

В районі Києва уже виявив себе Зелений проти большевиків, на півдні Григоріїв уже вів повстання проти них, там десь був Ангел на Чернигівщині, Соколовський на Волині, Сатана на Київщині і т. д. Україна вкривалася десятками повстанчих ґруп та осередків і здавалося, що лише треба появитися в районі їх, щоби їх обєднати та повести ширшу й пляномірнійшу повстанську акцію. Але наша армія перебувала в сліпім волинськім куті, що був найбільше віддалений від районів повстань та взагалі відрізаний від України. Обставини диктували, що одиноким порятунком є пробиватися на південь, а передовсім у район Камянця Подільського, себто вертатися до того терену війни, на якому вона повинна була točитися по плянам, які відповідають боротьбі за українську державність, не рахуючись з плянами ріжних добровольчих армій. Отож треба було йти на лінію Збруча, але тепер уже була ситуація не та, що до приходу Ґалерівської Армії в Галичину та до загального польського наступу на українському фронті. Тепер уже Галичина, як запілля для української армії, була страчена, бо армія гола, боса й без набоїв, якаб вона геройічна не була, не могла боротися з успіхом проти модерної европейської армії, знаменито заосмотреної, якою була армія Галера, зорґанізована союзниками. Тому годі нам було думати залишитися на лінії Збруча, щоби впорядкувати свою армію після безперервних страшних боїв, а треба було відразу здобувати терен поза Збручем.

Відповідно цьому був і розроблений плян переходу армії в район Проскурова — Камянця Подільського. Для цього все, що можна було вивезти, треба було везти залізницею на Броди—Красне—Тернопіль—Підволочиська. Армія мусілаб з боєм прорватися через большевицькі війська до Проскурова—Чорного Острова, а инші маленькі частини нашої армії, що стояли на Збручі, повиннііб захопити Камянець Подільський, Городок і дальші райони до Ново-Ушиці й скільки можна буде на південь. Таким чином ми тоді малиб величкий терен, де можна булоби знову продовжувати нашу боротьбу за державність. Завдання це було надзвичайно тяжке, особливо для нашої змученої й зле заосмотреної армії, яку все більше почав охоплювати тиф. Вже за кожною частиною тягнулися великі валки возів з хворими на тиф вояками. Вже не одна сотка, а то й тисячка вояків, що були в лавах нашої армії, залишилися в строю та на бойових позиціях, хоч були в тифовій гарячці. Не було ким їх замінити й вони вважали для себе ліпшим загинути в бою, ніж сконати десь на возі, або при дорозі в багні, чи під тином в якомусь чужому селі, без жадної медичної помочи.

* * *

Вирішивши перейти на новий терен війни, українське правительство разом з тим хотіло добитися невтралітету зі сторони Поляків. Йому ходило про те, щоби польська армія далі лінії Збруча не йшла, щоби знову так як на Волині вона не нищила наших теренів. Для цього 18. травня з Радзивилова, з наказу правительства, штаб армії післав до Поляків підполковника Левчука, який мав би виявити, чи Полякі змоглиб вести з українським правительством, або з військовим командуванням переговори про невтралітет. За шість днів він привіз відповідь, що Поляки згоджуються вести переговори, але для цього повинна бути вислана спеціяльна місія з широкими уповноваженнями. 1. червня виїхала така місія на чолі з ґенералом Дельвіґом. Завданням її було осягнути невтралітет польської армії, а коли пощастить, то виробити плян спільної боротьби проти большевиків, а найголовнійше установити демаркаційну лінію, через яку польська армія не може переходити, щоби не шкодити боротьбі української армії проти большевиків.

Тут правительство УНР робило все сепаратно від галицького правительства, бо всі переговори диктувалися лише военними обставинами й велися лише з точки погляду дальшої боротьби Придніпрянської Армії проти большевиків. В цей час Галицька Армія мала свої власні пляни боротьби з Поляками й вони також не координувалися з плянами Придніпрянської Армії. В той час, як Придніпрянська Армія старалася вийти на залізничу лінію Львів - Тернопіль - Волочиська - Проскурів, Галицька Армія відривалася від цієї залізниці й відходила в кут між Збручем і Дністром. Кожна армія мала свій власний плян війни, не рахуючись з інтересами другої армії. Звичайно це страшенно мстилося на обох арміях та на загальному успіхові боротьби за українську державність. В той час наші армії й політики лише покутували за ті гріхи, які сталися від початкового неправильного й шкідливого пляну війни проти большевиків і Поляків, не обєднуючі в едино обидві армії та утворення двох сепаратніх фронтів кожної армії.

(Дальше буде).

Ольга приходить у гостину до своєї приятельки Марійки та стукає до дверей.

Отворнж! Марійко, це я!

— Не можу! Я невбрана!

— То нічого! Зі мною нема нікого, я сама одна!

— Але я не сама!

НА ТЕМИ ДНЯ.

ЧИ БУДЕ СОБАКА КУСАТИ СВОГО ГОСПОДАРЯ?

Филаделфійська „Правда" розписалася в довжезній статті про потребу боротьби „русских" у Галичині проти всіх ворогів, а саме Жидів, Поляків і Українців.

Як зразок боротьби проти Жидів „Правда" наводить галицькі кооперативи, котрі, як відомо, не „русскі", а українські.

Заклик до боротьби проти Поляків, очевидно, се чиста фраза, обчислена на задурення несвідомих читачів. Поляків галицькі „русскі" поборювати не можуть, бо галицькі „русскі" живуть з ласки Поляків. Як довго польської помочи не було, так довго не було „русского движенія". Тільки з хвилею, як польський уряд почав помпувати в „русского" трупа субсидії, почала в трупі ворушитися черва. Ворушення сеї черви филаделфійська „Правда" вважає за признаки оживлення трупа.

Пусті надії. В Галичині все, що живе, вже давно перейшло до українства. І Поляки певно не на те годують цуценя, щоби воно їх кусало.

НОВИЙ НАСЛІДНИК НАЗАРУКА.

У филаделфійській „Америці" від довшого часу подвизається о. д-р Микола Копачук. Пише там предовжезні сонтери в обороні римської політики супроти Українців. Нападає на „Свободу" за її становище в сій справі. Лає притім редакторів як попоненависників, як перекручувачів фактів, циганів, і таке инше.

Хто се той новий наслідник д-ра Назарука на становищи оборонця епископа Богачевського і політики Риму? Щоби відповісти на се питаннє, „Свобода" подала тому кілька днів старшу вже статтю сього о. д-ра Копачука, написану з нагоди литовсько-римського спору та надіслану до поміщення в „Свободі". о. д-р Копачук присилав до „Свободи" більше подібних статей і читачі самі певно пригадують собі його голос при инших подібних нагодах.

Стаття про литовсько-римський спір пригадує певно читачам загальне становище о. д-ра Копачука в той недавний час, коли він писав сі статті. Виступав виразно проти Риму, а обороняв, що найменше між стрічками, православну церкву. Нині він говорить таксамо завзято за римську церкву, хоч ще й досі далі вживає титулу д-ра теольоґії, даного йому православною церквою. Греко-католицьку церкву він колись поборював, нині вона в нього твердиня України.

У попередних статтях, писаних до „Свободи", православний отець і православний д-р Копачук говорив про Рим як про так звану святу столицю. Нині, він католицький о. хоч православний д-р називає Рим таки святою столицею.

У попередних статтях він критикував польсько-римський конкордат як папську згоду на відданне всього непольського населення в Польщі в руки Поляків на польщення. Тимсамим він кликав Українців до протесту проти такого віддання. Нині він виступає проти редакторів та дописувателів „Свободи", котрі виступають проти того конкордату, так, як він виступав рік тому назад.

Рік тому він хвалив усіх, що протестували проти конкордату, нині він хвалить епископа Богачевського за те, що сей каже, що американський конкордат американських Українців не обходить.

Коли о. д-р Копачук писав попередні статті, був православним. Мимо сього він уважав за відповідне забирати голос у справі греко-католицької церкви, котру то справу він уважав за політичну справу, важну для всякого Українця. Нині, приступивши до католицької церкви, він займає вже таке становище, що про справи католицької церкви, хочби й політичної натури, може говорити тільки той, хто є членом католицької церкви. Як назвати тепер його власний поступок, коли він самий, будучи православним, виступає з голосом у справі римсько-варшавської церкви?

Тоді о. д-р Копачук заохочував Українців до протесту проти папської політики, запевнюючи їх, що їм за се нічого не станеться. Він показував на Литовців, які за свої протести проти папської політики діждалися папських віднак. Нині він певно показує на тяжкі кари за такий протест.

Тоді о. д-р Копачук пристиджував Українців, щоби вони йшли слідами Литовців. Мовляв, чи не сором вам, Українці, бути Рутенцями, що спускаються на папську ласку й пробують піддобритися папі ласкавими словами? Нині о. д-р Копачук відраджує Українцям протестувати. Отже будьте, Українці, покірними телятами, бо покірне теля дві корові ссе. Будьте не Українцями, а Рутенцями.

Тоді о. д-р Копачук кпив собі з папського гніву на литовських священиків за їх мішаннє до політики. Нині вже самий радить Українцям (чи пак Рутенцям) трястися перед папським гнівом.

Тоді о. Копачук представляв папу як безсильного політика, котрий, не маючи сили, пускається на хитрощі, себто, не маючи вовчих зубів, підставляє лиса, а нині о. Копачук, говорячи про римсько-варшавський конкордат. говорить тільки про Варшаву. Про Рим ні чичирк.

Рік тому о. д-р Копачук кликав до нас:

„Литовці це не одинокий римо-католицький нарід, що спротивився папі і грозить розривом зносин з ним за те, що Рим у своїй політиці пішов проти життевих інтересів народу". Нині о. др. Копачук називає Рим твердинею України.

І так далі і так далі.

Словом, о д-р Копачук, наговоривши раз сього, а раз того, зовсім противного, пише гучні статті під наголовком: Правда горою!

Так гейби ми не чули від нього двох, собі противних поглядів...

І наговоривши і написавши раз сього, раз того, він тепер запевняє читачів, що редактори „Свободи" помиляються, себто пишуть неправду.

І пишучи сю „Правду горою", католицький нині отець, хоча все ще доктор православного богословія, не говорить про саму тільки справу, але підмащує ще мудрощами про те, чи дуже редактори „Свободи" не люблять попів і які штани вони носять. Замісць сказати своїм читачам дещо більше про себе, чому то сей подвійний отець з такими високими теольоґічними науками думає про сю справу в одному році так, а в другому осьтак.

Осьтак виглядає сей новий наслідник д-ра Осипа Назарука на становищи оборонця епископа Богачевського та римської політики супроти Українців. Коли собі нагадаємо історію д-ра Назарука, його карієру провідника радикальної партії та його теперішнє навереннє, то сказати треба, що справді наслідник достойний попередника.

Їзда до Африки.

— Я чув, що ти їдеш до Африки?

— Так, на тім ослі, що ширить такі вісти.

ДО ВПОВ. ПП. ДЯКОУЧИТЕЛІВ, ПРОФЕСОРІВ І УРЯДІВ РІДНОЇ ШКОЛИ В АМЕРИЦІ.

Отсим подаємо до відома, що в книгарні Свободи можна одержати шкільні книжки тільки видання п. Матвійчука.

Тут подаємо спис шкільних книжок і їх ціни:

Перша Книжечка (Буквар), М. Матвійчука .... 40 ц.
Друга Книжечка (Читанка для II. кляси), М. Матвійчука 45 ц.
Третя Книжечка (Читанка для III. кляси), М. Матвійчука 60 ц.
Коротка Історія України, І. Крипякевича .... 50 ц.
Мала Історія України, І. К. .... 15 ц.
Початкова Ґеоґрафія, з багатьома малюнками і картою написав Степан Рудницький .... 75 ц.
Шкільний Співанник, Ф. Колесси .... 75 ц.

Також незадовго буде у нас вже нова **„Біблійна історія старого і нового завіта"** для низших кляс середних шкіл, о. д-ра Я. Левицького (які вже вислані з краю, ціна буде проголошена). Також ми замовили новий **Катехизм,** виданий 1929 р. о. Рудовичем і апробований гр. кат. ординаріятом львівським і другими. Ціна буде подана, скоро тільки його одержимо з краю (також вже висланий).

Читанок для четвертої кляси у нас нема ніяких. Робимо заходи, щоби їх видати, але се не буде скорше як на другий рік около вересня. Коли будуть, то тільки видання п. Матвійчука.

ПІДРУЧНИКИ ДЛЯ П.Т. УЧИТЕЛІВ РІДНИХ ШКІЛ.

Кождий учитель Рідної Школи повинен інтересуватися і студіювати методику української мови, а своє знання використувати при навчанню того предмету в школі.

Поручаємо П. Т. Учителям отсі нові підручники методичні:

1. Д. Заклинський: **МЕТОДИКА СТИЛЮ** для всіх шкіл з додатком практичних задач (Методика письменних виробів) .... 75 ц.
2. М. Матвійчук: **МЕТОДИЧНИЙ ПІДРУЧНИК** до навчання перших початків українського письма .... 75 ц.
3. Д-р Кость Кисілєвський: **МЕТОДИКА** правописних і словесних вправ з додатками: диктати, зразки говірок, спис висловів. Практичний підручник для вчителів і кандидатів учит. звання. .... 60 ц.

Замовлені річи висилаємо відворотною почтою і посилку оплачуємо самі. Гроші належить посилати рівночасно з замовленнем. За посліплатою (C. O. D.) книжок невисилаємо.

Повисші книжки можна замовляти у Свободі:

"SVOBODA"
81-83 GRAND STREET. JERSEY CITY, N. J.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

УКРАЇНСЬКА ПІСНЯ А РАДІО

Нераз доводиться почути слушні нарікання українських діриґентів, що, мовляв, у теперішних часах, відколи повстали радія, не оплачується улаштовувати концертів, бо публика звичайно не дописує. а з приводу цього і матеріяльна сторона терпить. Діриґент, щоб устроїти концерт, завдає собі немало труду й праці, а користає з того лиш мала горстка людий, звичайно кілька десятків, а дуже рідко сотка осіб. Ще пів біди, коли є своя, громадська галя, а концерт уряджується на якусь патріотичну або гуманітарну ціль і заряд української галі відступить в тім случаю галю безплатно. В противнім разі, густо-часто рахунки з такого концерту кінчаться звичайно недобором, або дуже малим зиском.

Причин такого знеохочення української публики до учащування на концерти можна дошукуватись якраз в тім, що тепер вже богато наших Українців має у себе дома радіо, наставивши яке, прислухується ріжнородним співам так сольовим як і гуртовим, чи ті пісні бувають співані в американській чи якій иншій чужій мові. А тому, що тих радіових стацій намножилась тут така велика сила, то особа, посідаюча радіо, вибирає стацію після своєї вподоби.

Не можна сказати, щоб українська пісня була цілком виключена з радіових стацій, бо від кількох місяців час від часу маємо нагоду слухати українські пісні зі стації WOR, виконані квартетом у складі дд. Ординського, Гребенецького, Данилова і Бузановського. Це квартет добірний, голоси здорові, та жаль лише, що співають вони українські пісні під якоюсь дивачною фірмою: **„Рошен виледж".**

Однак це все не може вповні українського загалу вдоволити, бо такі виступи бувають випадкові, а не сталі, як це мають наприклад наші „добрі" сусіди, котрі мають свої „ґодзіни" стало кождого тижня, хоч їх продукції виходять дуже мізерно, а густо-часто з текстом і мельодією наскрізь українською.

Щоби дати кращу нагоду поширення української пісні й взагалі української музики за посередництвом радія й не лиш для українського загалу але й для соток тисяч або й міліонів слухачів-чужинців, чи не рік тому був підданий на сторінках „Свободи" проект д. Мирона Сурмача, властителя Січового Базару „Сурма". Цей проект, як це звичайно буває у нас, Українців, опинився на мертвій точці й треба було чекати аж цілий рік, поки він скристалізується в дійсність. Ця дійсність стала вкінци довершеним фактом, бо ось д. Сурмач сповіщає у „Вістях з Січового Базару" в ч. 194 „Свободи", що почавши з днем 1. вересня с. р., що неділі о 2-ій год. 45 хвилин буде стало впроваджена на стації WAAT в Джерзи Сити українська година, а на початок її запрошено гарний хор, зложений з добірних співаків, а саме діриґентів дяко-учителів із нюйорської околиці.

Треба сподіватися, що цей виступ буде вповні успішний і немало причиниться до звеличення та поширення української пісні між своїми та чужинцями.

За всі заходи і старання в справі заключення угоди з радіовою стацією WAAT в ціли продукцій української пісні і музики належиться д. Сурмачови слушна ґратуляція і подяка. А вже найбільшу заслугу можна приписати тим всім п.п. дякоучителям нюйорської околиці, які обіцяли самі й в своїми хорами взяти участь у виступах кождої неділі на українській годині.

А. Г.

—o—

ПОЛЯКИ СОБІ.

Звинули мені в шевця направлені черевики в старе число польської ґазети „Дзєнік для Вшисткіх", ще з 30 липня сього року. На своє здивованне побачив я в ній статтю „Як удержати польскість у костелі". Ґазета наводить дослівно довжезну статтю з другої польської ґазети, „Глос Народу", що виходить у Джерзи Сиіти. В сій статті редакція радить Полякам постаратися відобрати польські костели від айриських біскупів та переписати на Поляків. Епископами малиби бути тільки Поляки, і правити парафіями, то є церковними будинками, парахіяльними будинками, парафіяльними школами й цвинтарями тільки Поляки. Якби папа або айриські біскупи не захотіли сього зробити, то ґазета радить Полякам їх до сього змусити.

Так пише одна польська ґазета, а друга се все переписує й квалить.

Прочитавши се, я подумав собі: Так то Поляки дбають за своє добро. Але ті самі Поляки не хочуть Українцям навіть в Америці признати права правити своїм майном. І в Поляків, як одна ґазета подасть думку, добру для Поляків, то другі Поляки зараз її піддержать. Зате в нас як одна ґазета виступить з розумною думкою, то друга зараз старається сьому станути впоперек.

Колиж то ми вже станемо побиватися за свої права так солідарно, як Поляки побиваються за свої? Чейже Українцям, що належать до католицької церкви, належаться там такі самі права, як Полякам.

Українець.

ЦВИНТАРИЩА СЛОНІВ.

Славний дослідник Африки Ганс Шомбурґ доказує, що африканські слони мають свої власні цвинтарі. Доказує це не на основі того, що чув, лише на основі того, що бачив на власні очи. Пояснює це так, що кождий дуже хорий звір (таксамо як і чоловік) має велику спрагу. І тоді, як слон інстинктово прочуває свій кінець, покидає стадо, відходить із степу чи нетрів у мочарі або до озера. Там стоїть над берегом води, аж знеможений впаде й згине. Коли великан упав уже у воду, кидаються на нього крокодилі й роздирають його. Вода уносить кости, а тяжкі сікачі (зуби) падуть на дно, де покриває їх пісок і намул. Лише дуже рідко можна подибати неживих слонів у лісі або на отвертому степі, тай то є ті слони, що йшли, щоби згинути десь над водою, а смерть заскочила їх по дорозі. Шомбурґ оповідає про слона, якого припадково міг слідкувати. Пять днів стояв він над берегом мочарища та навіть на метер не посунувся. Тубильці оповідали дослідникови, що слон прийшов там умерти. Вкінці Шомбурґ убив його й переконався, що тубильці говорили правду, бо слон уже передше був смертельно ранений.

ГОСТИНА ДЕЛЕҐАТКИ СТАРОГО КРАЮ В АМЕРИЦІ.

Редакторка „Жіночої Долі", відома письменниця і сенаторка, пані Олена Кисілевська, приїздить на днях до Злучених Держав і хоче відвідати українські громади.

Просимо всі жіночі орґанізації, котрі хотять приняти у себе вельмишановну делеґатку, **зголоситися негайно до Союза Українок в Америці.**

Союз Українок уложить плян поїздки і пані Кисілевська відвідає лише сі громади і товариства, які зголосяться до Союза Українок в Америці.

Адреса:

League of Ukrainian Women of America,
129 East 7th St., New York, N. Y.
Лотоцька, писарка.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАЛІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

Лев Толстой.

ГРИБ.

Жив раз дуже богатий пан. Мав він велику родину, дім повний прислуги, всього подостатком. Та нараз пригодилося йому нещастя: зсунувся з глуздів і вроїв собі, що він не людина, лише гриб. Перестав їсти, насадив капелюх на голову, пішов у пивницю, сів собі там і говорив, що він гриб.

Що дня там слуга носив йому сніданок, обід, каву та чай, одначе пан не хотів ні їсти ні пити, тому що гриби цього не роблять. І хоч жінка його привела до нього богато лікарів, не міг йому ніякий помогти, бо він навіть і чути не хотів про ліки.

Аж вкінці найшовся один лікар, який сказав, що вилічить його. Підшукав собі зовсім такий самий капелюх, який мав той пан, пішов у пивницю та сів собі біля хорого. Сидів там годину, дві години, та не промовив ні слова.

Пан став приглядатися йому, а вкінці спитався:

— Ви гриб?

— А певно, що гриб, — відповів лікар.

— То добре, я також гриб — сказав пан.

Слуга приніс обід, поставив перед них і відійшов. Лікар підіждав хвилинку, потім простягнув руку й узяв собі кусник. Пан зараз спитався:

— Та якжеж це, ви їсьте? То гриби їдять?

— О, гриби також їдять! — відповів лікар — Таж загинулиби, колиб не їли.

— Так? сказав пан. — Коли так, то я я трохи зїм.

З тої пори їв пан усе, що йому слуга приніс і замітно прибирав на силах. Із тим росла в нього потреба свіжого повітря. І так раз по обіді каже йому лікар:

— Як гадаєте, чи не пройтися би нам трохи по саді?

— А щож це, гриби проходжуються? — спитав здудований пан.

— Певно. Гляньте лише, скільки їх там сидить.

— Ну, то ходім і ми! — сказав пан.

І так пан їв уже зі смаком і проходжувався по саду.

А наслідок того був, що зовсім видужав.

І. Г. Р.

„УВАЖАТИ! СОБАКА!"

Роман Буряк хотів відвідати Шпаків.

Шпаки жили в невеличкій віллі серед саду.

На залізній хвіртці була причеплена металева табличка з написом:

„Уважати! собака!"

Буряк пристанув, не важився входити.

Дзвонить. Жде. Ще раз дзвонить. Нікого не чути, ні не видати.

Також собака не гавкае.

— Певно звірюка лежить собі десь під корчем, — подумав Буряк і дуже обережненько відхилив огородову хвіртку. Входить до саду. І біжить скоро аж до сінешних дверей. На дверях прикріплена табличка, ще більша ніж тамта, а на ній також напис: „Уважати! Собака!"

Сінешні двері не замкнені, лише прихилені.

Буряк заглядає поза двері. Дивиться й дивиться. Стукає. Одначе ніде не чути собаки. Буряк уже сміливіше йде аж на перший поверх. І знову на мешкальних дверях Шпаків напис: „Уважати! Собака!"

Буряк дзвонить. Відчиняє господар:

— Здорові були!

— Хвилиночку! — задержався Буряк. — А де ваш пес?

— Чому питаєтеся. Або що?

— Питаюся, бо я бачив стільки тих табличок із перестрогами. Певно дуже люта собака?

— Навпаки! Моя жінка має малесенького ратлера тай тому казала попричіпляти ці таблички для перестороги, бо хтось може не добачити собачки, тай роздавити її на смерть.

ВІСТИ З СІЧОВОГО БАЗАРУ „СУРМА",

103 ЕВЕНЮ А, НЮ ЙОРК.

В сторі Сурми є також польські рекорди. Якщо Поляки роблять тут чи в краю зараз на ту тему видається рекорда. Поляки розхоплюють її. Тепер видано рекорду, присвячену польським летунам. Поляки, старі і молоді, всі без ріжниці, ідуть шнурком за цею рекордою. Віктор компанія не годна досить настарчити, так цінять Поляки своїх героїв. Сурма Базар видав звійку, присвячену С. Петлюрі, за 4 місяці розійшлось 50 штук.

До підтримання української пісні на радіо зголосились слідуючі: С. Будзяк, 137 Аве. А, Ню Йорк, фабрикант меблів. І. Височанський, 47 Бікон Ст., Нюарк, Український Базар. Г. Андрухів, 54 — 3-та Аве., Бруклин, український кравець.

Сурма Базар вже замовив золотий „коп" в Правіденс, Р. Ай. 36 цалів величини. Котрий хор виграє, буде мати гарну памятку і буде гордий, що не пожалував труду вишколитися як слід для української радіо-публики. Золоту чарку „коп" можна буде оглядати на виставовім вікні Сурми від 8-го вересня аж до марта слідуючого року, де відтак на спільнім концерті всіх хорів, що будуть співати на радіо, той „коп" публично буде переданий хорови, що найбільше дістав листів признання.

Доси принято 6 хорів. А може бути і 20, бо буде всего 26 концертів через радіо. Котрий хор хотівби ще приступити до контесту, хай напише листа до Сурми. То йому назначиться дату.

Никита Моров (з Закарпаття) купив Віктора Комбінейшен, з Теодор Степців „Ді Сі" радіо.

Мрс. Тимців спеціяльно приходила дякувати, що має від нас дуже добре радіо, перше то діти ніколи в хаті не сиділи, все на вулиці і це лиш гризота була, щоб яке нещастя не сталося, а тепер всі при радіо, і аж приємніше жити.

Відвідали Сурму: Анна Янішин з Ґрінфілд, Масс., Ів. Костік з Сейр, Па., Василь Сенюк з Елізабет, Н. Дж., М. Осташевська і Марія Ґулька з Елмайра, Н. Й. Накупили рекордів і рольок на пяно, казали, що мали „гуд тайм", бо 15 літ нігде не виїздили. Ю. Шевчук і П. Остапчук з Елізабет, Н. Дж., К. Питель з Мілвіл, Масс.

З Европи отримано всі церковні книги, від Зборника до Євангелія: Сурма бажає защадити гроші і нашим парафіям, щоб не переплачували за церковні книги, коли які потребують, по чужих сторах.

На слідуючий тиждень в суботу і відтак кождої суботи, аж доки не скінчиться контест хорів через радіо, буде в свободі поміщений купон, котрий треба буде виповнити і витяти тай прислати до Сурми. Цей купон буде служити за голос для вибраного хору.

СЕНАТОРКА О. КИСІЛЕВСЬКА У ВІННІПЕҐУ.

В суботу, 17. серпня, приїхала до Вінніпеґу одинока Українка-сенаторка в Польщі, редакторка часопису „Жіноча Доля", пані Олена Кисілевська. До Канади приїхала приватно, без ніяких спеціяльних припоручень, урядових чи громадянських, однакож її визначне суспільне становище все таки робить її приїзд до Канади подією великого значіння для канадійських Українців. Пані Кисілевська бажає ближче запізнатися з Канадою, яку її рідний син кілька літ тому обібрав собі за домівку, бажає лучше пізнати канадійських Українців, з представниками яких лише в ряди-годи приходилося їй доси стрічатись, і при нагоді бажає подати канадійським Українцям деякі інформації про життя Українців під Польщею. Тому природна річ, що її приїзд викликає між канадійськими Українцями, а головно між Українками, велике заінтересовання. Доказом того було приняття, яке в честь шановної гості устроїли спільно українські жіночі організації у Вінніпеґу в салі читальні Просвіти в неділю вечер, 18. серпня. Хоч те приняття заранжовано на скору руку і громадянство було повідомлене про нього тільки телефоном та через особисті побачення, то на приняттю явилося яких 250 осіб з найріжніших українських організацій у Вінніпеґу. Пані Кисілевська виголосила перед зібраними дві промови: одну привітну від Старого Краю і старокраєвих організацій, другу про жіночу організацію. Обі промови приняли зібрані грімкими оплесками. Від канадійських Українців витали паню Кисілевську привітними промовами представниці чотирох місцевих українських жіночих організацій, а саме: пані Коман від Жіночого Кружка при читальні Просвіти, п-ні Яцик від Товариства кн. Ольги, п-ні Гуцуляк від відділу Союза Українок Канади (жіночого товариства при Українськім Православнім Соборі) і п-ні Баран від Товариства ім. Лесі Українки. Було ще кілька більше принагідних промов, між ними привіт від Української Стрілецької Громади (виголосив п. Ів. Зварич). Між промовами були концертові виступи, що складалися з музики на скрипці і фортепяні, сольоспівів та деклямацій.

ГУСИ СПРИЧИНИЛИ СМЕРТЬ ДВОХ ЛЮДЕЙ.

У місцевости Оберкац біля Майнінґена (в Німеччині) приключилася така нещаслива пригода. Пастух гнав із пасовища стадо гусей. Нараз одна гуска підлетіла вгору і зачепила в дріт, яким ішла електрична струя. Дріт відірвався й упав на землю. Пастух хотів дріт усунути з дороги, але як тільки торкнувся його, згинув на місці й сила електричної струї кинула його в недалекий рів із водою. Йому на поміч прибіг селянин і хотів хлопця освободити з дроту, але його таксамо струя вбила на місці. Їх могли забрати щойно як вилучено електричну струю.

DO YOU KNOW WHY - - - Going to the Theater Is the Cheapest Part of the Thing? INTERNATIONAL CARTOON CO. N.Y. 368 Drawn for this paper By Fisher

